

Leszno – Czesi – Morawianie

1000 LAT

RELACJI

Paolo Guglielmi, Mieszko I i Dobrawa, Biblioteka Narodowa w Warszawie, sygn. G.24099, domena publiczna

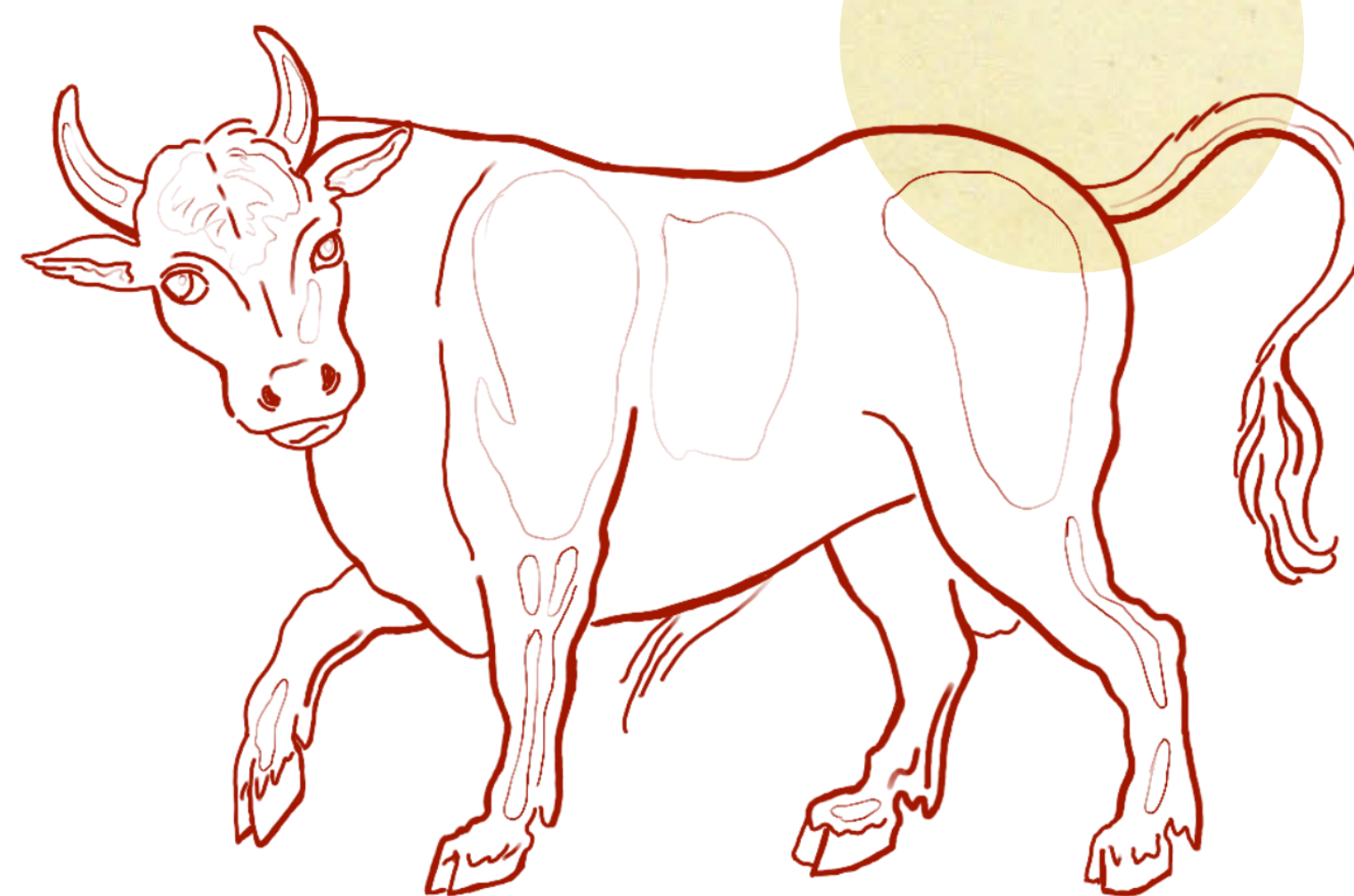
Wystawa w ramach **Kongresu
Polonoznawstwa Czeskiego
i Czechoznawstwa Polskiego**

Opracowanie wystawy:
Adrian Gendra
Projekt graficzny:
Karolina Krajewska

Rzeźba legendarnego rycerza Wieniawy na Osiedlu Wieniawa w Lesznie, autor Jerzy Sowják, fot. Z. Gryczka, Leszno 2001; Muzeum Okręgowe w Lesznie, nr inw. Fa 3128

LEGENDARNA KOŃCÓWKA X WIEKU

Początek związków mieszkańców zamieszkujących dzisiejsze Leszno i okolice z ludnością czeską okrywa tajemnica. Brak materiałów źródłowych z X wieku uniemożliwia poznanie relacji, które na pewno istniały. W takich sytuacjach pozostają domysły i przypuszczenia. Na ich podstawie rodzą się legendy. Także Leszno ma swoją legendę, która odwołuje się do polsko-czeskich związków sięgających początków naszej państwowości.

Według tej opowieści – przekazywanej przez pokolenia i spisanej w dwu wersjach przez leszczyńskiego regionalistę i lekarza Bronisława Świderskiego (1873–1941) w książce pt. Ilustrowany opis Leszna i ziemi leszczyńskiej (Leszno 1928, s. 203-204) – było tak:

„Przybył do małej wśród lasów położonej osady, Leszczyną zwanej, Wieniawa, wielkiej siły rycerz, będący w orszaku pięknej królowej Dąbrówki, zdążającej z Czech do Polski. Naocznie groźny olbrzymi żubr pustoszył pola mieszańców Leszczyzny, którzy oszczepem i strzałą zwierza pokonać nie mogli. Dąbrówka słysząc o tem, poleciła swym zbrojnym zastępom oswobodzić od tej plagi Leszczynę. Podjął się tego sam Wieniawa, a chcąc dać dowód swej odwagi i męstwa, wyruszył nazajutrz bez zbroi i broni na spotkanie się z dzikością swą znanym zwierzem.

Ukryty za dębem, w stosownej chwili dopadłszy żubra, chwycił go za rogi i powaliwszy na ziemię złamał mu kręgi. W dowód uznania siły rycerza, przydzieliła mu władczyni do herbu Wieniawy łeb żubra z pierścieniem u nozdrza.”

„Inne podanie opowiada zaś, że okolica, gdzie znajduje się dzisiejsze miasto Leszno, była bagnista i wiele znajdowało się tu dzikiego zwierza. Żył tam również straszny byk, który niepokoił mieszkańców tej ziemi. Aby więc uwolnić owe okolice od tego potwora, ogłosił Mieczysław I-szy, że ten, który tego byka pokona, otrzyma tę ziemię.

I właśnie ów Persten rycerz znamienitej siły i ręki, a przybyły do nas z Czech, razem z Dąbrówką, schwycił owego byka żywcem, a przeciągnąwszy mu przez nozdrza żelazny pierścień, przyprowadził go przed króla i tam, w obecności zgromadzonych, uciął mu głowę toporem, przez co przyszedł w posiadanie tej części ziemi.

Prawdopodobnie herb miasta Leszna, na którym (...) widnieje głowa byka z pierścieniem w nozdrzach i topór, były powodem do utworzenia się tego podania.”

Przedstawienie tura w *Historiae naturalis* (1657) Jana Jonstona; Muzeum Okręgowe w Lesznie, nr inw. S. 123-5

HERB LESZNA

Wizerunek herbu Leszna z czasów Leszczyńskich; plakieta porcelanowa; Muzeum Okręgowe w Lesznie, nr inw. MLH 2376

Książę Mieszko I nawiązał w drugiej połowie X wieku bliskie relacje ze swoim południowym sąsiadem – dynastą Przemyślidów, władających państwem czeskim. Źródła historyczne nie wskazują, czy rzeczywiście księżna Dąbrówka ze swym orszakem podążyła przez okolice dzisiejszego Leszna. Podobnie legenda o herbie Leszna, przytoczona przez Bronisława Świderskiego, nie ma nic wspólnego z herbem Persten, jakim posługiwała się rodzina pochodząca z południowo-zachodnich Moraw. Nazwa rodu – Pernštejnové, niem. von Persten – pochodzi od XIII-wiecznego zamku, będącego siedzibą rodu.

Herb Leszna w swej najstarszej wersji składał się z dwu części: **wizerunku głowy tura i topora bojowego**. Są one elementami herbu Wieniawitów (połowa głowy zwierzęcia) i herb Topór rodu Tęczyńskich. Z nich pochodziła Barbara z Bystrzycy, żona Rafała IV Leszczyńskiego. Po 1738 roku dodano niewielką tarczę herbową Sulima – należącą do rodu Sułkowskich, nowych właścicieli Leszna.

Projekt herbu Leszna z 1922 roku autorstwa Fiderkiewicza; papier, akwarela; Muzeum Okręgowe w Lesznie, nr inw. MLH 352

Herb Leszna na toku pieczętnym z okresu międzywojennego; brąz; Muzeum Okręgowe w Lesznie, nr inw. MLH 370

Herb rodu Persten i widok współczesny na rodzimą siedzibę; Źródło: domena publiczna

W CZASACH NIEPOKOJU ŚREDNIOWIECZE

Mimo ślubu Mieszka I z czeską księżniczką Dobrawą, późniejsze stosunki polityczne pomiędzy obydwojema państwami nie zawsze układały się pomyślnie. W drugiej połowie lat 80. X wieku doszło do **zerwania sojuszu Mieszka I z Przemysłidami**. W wyniku wojny Mieszko zajął historyczny Śląsk, na którym znajdowały się ważne grody we Wrocławiu i Opolu.

Józef Miklaszewski, Polska za Bolesława Wielkiego
około roku 1025; mapa; Biblioteka Narodowa
w Warszawie, sygn. ZZK 3 506; domena publiczna

Kolejny polski władca – **Bolesław Chrobry** – kontynuował politykę ojca prowadzącą do powiększania wpływów i terytoriów. W konsekwencji doprowadził do objęcia władzy nad znaczną częścią Czech. Po jego śmierci w 1025 roku sytuacja zmieniła się na korzyść Przemysłidów. W 1038 lub 1039 roku najechali na Śląsk i Wielkopolskę. W wyniku najazdu Brzetysława I Śląsk wrócił pod czeskie panowanie, a Wielkopolska została złupiona. Zrabowano z katedry w Gnieźnie relikwie św. Wojciecha. Miasto straciło znaczenie polityczne. Uprawdowano też mieszkańców Gieczu w niewolę.

Ślady tych dramatycznych wydarzeń odnajdujemy na terenie najbliższym Lesznu. W **1930 roku** na polu w okolicach wsi Górzno znaleziono skarb monet pochodzących najprawdopodobniej z czasów najazdu Brzetysława I. Nieznany człowiek – w obawie przed utratą swego majątku – zakopał w ziemi skórzany woreczek ze srebrnymi monetami. Swojej własności nigdy nie odzyskał. Nie wiadomo, jaki spotkał go los.

Awers i rewers grosza praskiego Wacława II,
Czechy 1300–1305; srebro;
Muzeum Okręgowe w Lesznie, nr inw. MLH 470

Skarb z Górzna; srebro;
Muzeum Okręgowe w Lesznie, nr inw. MLA 1-70

W okresie średniowiecza, jak i później, przez tereny południowo-zachodniej Wielkopolski przebiegały szlaki handlowe. Przemieszczali się po nich kupcy przewożąc towary, którymi handlowali. Ze szlaków tych korzystały również armie i uciekinierzy z terenów objętych konfliktami zbrojnymi lub prześladowaniami religijnymi.

W najbliższej okolicy Leszna przebiegały ważne drogi wodące przez miasta o średniowiecznym rodowodzie:

Wschowę → Święciechowę → Kościan → Poniec

Leszno było wówczas małą rycerską wsią, położoną wśród lasów.

NOWE RELACJE XVI – XVII WIEK

Panorama Leszna z około 1650 roku; z książki: Samuel Twardowski, Władysław IV..., Leszno 1650; Muzeum Okręgowe w Lesznie, nr inw. S. 191

Około 1548 roku w lasach w okolicy Leszna zatrzymały się na postój grupy braci czeskich. Byli to członkowie wyznania mającego swe korzenie w nauce **Jana Husa (1369–1415)**, których prześladowania katolickich Habsburgów wygnały z Czech. Jednota braci czeskich powstała w Kunwaldzie na wschodzie Czech w latach 1457–1458. Członkowie wspólnoty sprawowali liturgię w języku narodowym, przyjmowali komunię pod dwoma postaciami, nie uznawali zwierzchnictwa Rzymu. Preferowali proste życie oparte na wskazaniach Biblii, utrzymując się z pracy własnych rąk.

W 1547 roku Leszno otrzymało **prawa miejskie**. Na rozwój miasta znaczący wpływ miała sytuacja polityczna u naszych zachodnich i południowych sąsiadów i rozprzestrzenianie się reformacji w Europie.

Kościół św. Jana zbudowany w latach 1652–1654 przez braci czeskich po zwrocie użytkowanej od połowy XVI wieku fary; pocztówka, 1939–1945; Muzeum Okręgowe w Lesznie, nr inw. MLH 4144

Prześladowani Bracia czescy udawali się na emigrację do Prus Książęcych, których władca zapewnił im wolność wyznania i wyraził zgodę na osiedlenie się. Część uchodźców została w Wielkopolsce i zamieszkała w dobrach miejscowej szlachty, która sprzyjała reformacji. Niektórzy pozostali także w Lesznie, którego właściciel – Rafał Leszczyński – przyjął wyznanie braci czeskich i oddał im kościół farny.

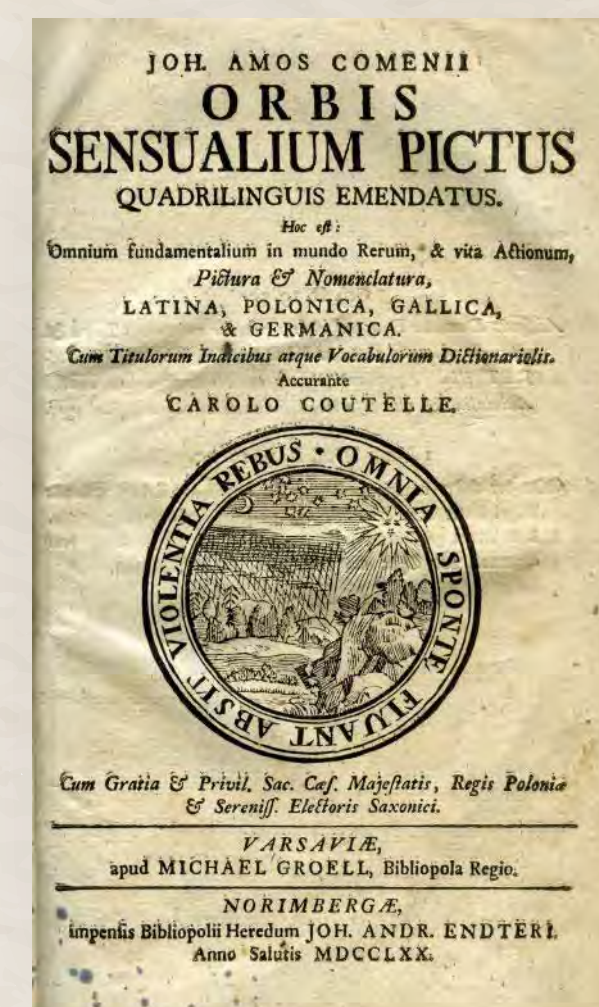
Ferdynand Gregor, Portret Jana Amosa Komeńskiego; olej na płótnie; 1855; Muzeum Okręgowe w Lesznie, nr inw. MLS 1493

W wyniku kolejnych prześladowań w Czechach do Leszna przybyły w 1628 roku trzy grupy wygnańców z **Janem Amosem Komeńskim (1592–1670)** na czele. Komeński był ostatnim biskupem Jednoty braci czeskich i wybitnym pedagogiem, który zreformował miejscową szkołę, która zyskała status gimnazjum.

Wraz z nim osiadło w Lesznie wielu uczonych oraz wyspecjalizowanych rzemieślników, którzy przyczynili się do rozwoju miasta. Z Kralic na Morawach sprowadzono drukarnię, która stanowiła zaplecze dla grona uczonych i pisarzy działający w kręgu Kościołów i mecenatu Leszczyńskich.

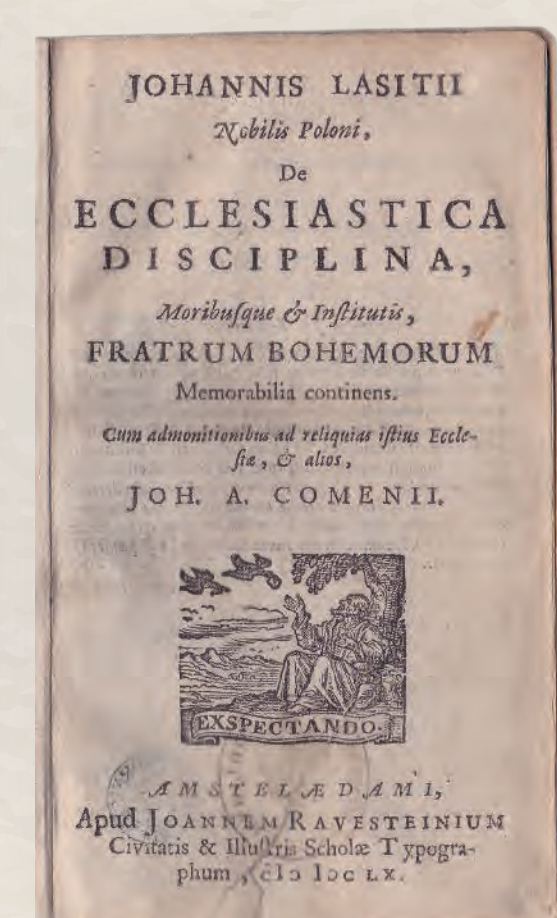
Czeskie pochodzenie miała między innymi **Anna Memorata (1612–1645)** – córka duchownego Jednoty, mieszkanka Leszna – poetka pisząca łacińskie wiersze, co w realiach XVII wieku było wyjątkowym zjawiskiem.

Karta tytułowa Orbis sensualium pictus Jana Amosa Komeńskiego, Warszawa 1770; Muzeum Okręgowe w Lesznie, nr inw. S. 136

Karta tytułowa podręcznika do nauki języka łacińskiego Jana Amosa Komeńskiego, Leszno 1798; Muzeum Okręgowe w Lesznie, nr inw. S. 22

Karta tytułowa dzieła Jana Łasickiego o Kościele braci czeskich, Amsterdam 1660; Muzeum Okręgowe w Lesznie, nr inw. S. 122

Badania i upamiętnienie dziejów

Jednoty **XIX wiek – lata 30. XX wieku**

Odrodzenie narodów słowiańskich na początku XIX wieku stało się początkiem zainteresowania dziejami husytyzmu, braci czeskich i Janem Amosem Komeńskim w Czechach, Niemczech oraz w Lesznie.

Zaczęto badać archiwum Jednoty, a książka wydana w 1835 r. przez Józefa Łukaszewicza pt. **O kościołach braci czeskich w dawnej Wielkiej Polsce** wywołała falę odwiedzin Leszna przez czeskich uczonych w poszukiwaniu dzieł Komeńskiego i źródeł do dziejów Jednoty. Od lat 30. XIX wieku po 1939 rok Leszno odwiedzili wybitni badacze czescy:

Jan Evangelista Purkyně (1787-1876) czeski anatom i fizjolog. Badał linie papilarne, tłumacz dzieł Johanna Wolfganga Goethego i Friedricha Schillera oraz twórców literatury czeskiej.

Domena publiczna, fot. Rudolf Hoffmann

Frantisek Palacky (1798-1876) czeski historyk, główny przedstawiciel czeskiego odrodzenia narodowego. Od 1827 roku kierował Muzeum Czeskim w Pradze. Wydawał drukiem czeskie źródła historyczne.

Domena publiczna, fot. Adolf Dauthage

Antonin Gindely (1829-1892) czeski historyk. Pracował jako profesor w Uniwersytecie Karola w Pradze. Po czesku i niemiecku wydawał książki o tematyce historycznej.

Domena publiczna, fot. NN lub Jan Vilimek

W Lesznie przebywali także: Jan Kvacala (1862-1934) słowacki teolog, historyk i filozof, ojciec komeniologii - nauki o Janie Amosie Komeńskim i Jednocie Braterskiej oraz Jaroslav Bidlo (1868-1937), czeski historyk. Pracował jako profesor w Uniwersytecie Karola w Pradze. Badał dzieje Europy Wschodniej, relacji polsko-czeskich oraz historię Jednoty Braterskiej.

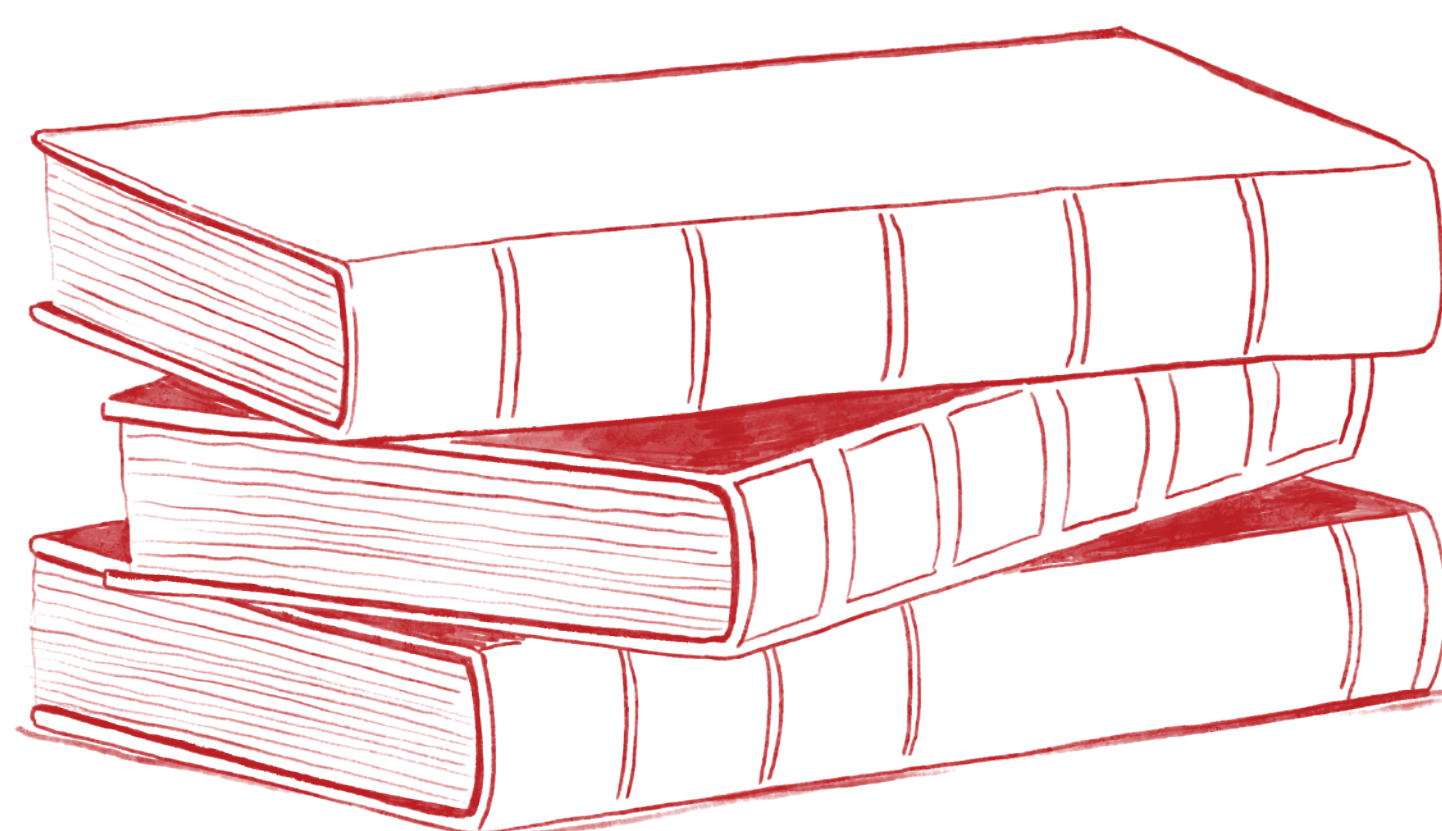
W 1855 roku – po raz pierwszy – wyjątkowo uroczysto świętowano jubileusz gimnazjum, którego reformatorem i rektorem był w XVII wieku Komeński. Z tej okazji powstał portret pedagoga oraz wydano liczne druki związane ze szkołą oraz zainaugurowano w Lesznie prace naukowe nad dorobkiem Komeńskiego i braci czeskich.

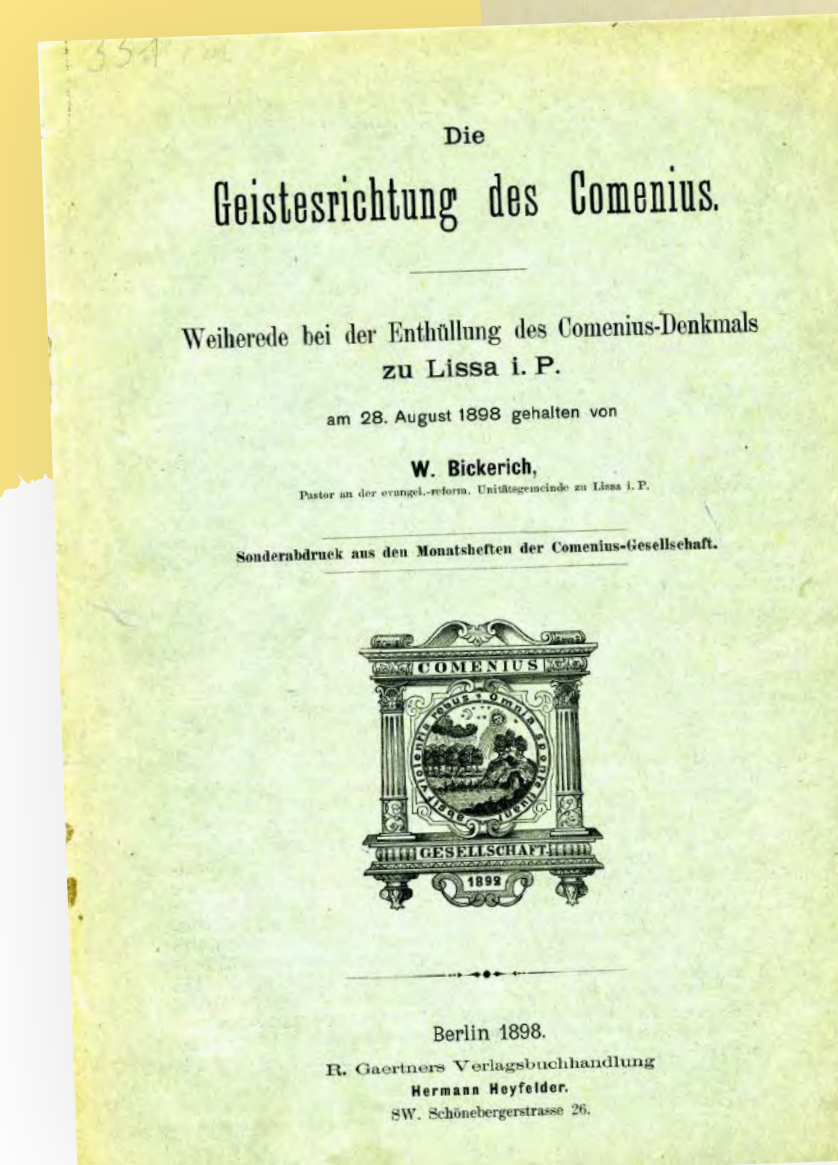
Pomnik Komeńskiego przed kościołem ewangelickim (reformowanym) Świętego Jana w Lesznie; Muzeum Okręgowe w Lesznie, nr inw. MLH 1337

W archiwum kościoła św. Jana w Lesznie przechowywano historyczne dziedzictwo Jednoty. Opiekował się nim i badał je **Wilhelm Bickerich (1867-1934)** – duchowny parafii, inicjator wielu przedsięwzięć i autor ponad 200 opracowań do dziejów Leszna, braci czeskich i Komeńskiego. To z jego inicjatywy w 1898 roku przed kościołem św. Jana stanął – ufundowany ze środków społecznych i składek gromadzonych w całej Europie – pomnik Comeniusa.

W latach 1892-1945 funkcjonowała w Lesznie **ulica Komeniusza** (w czasach niemieckich Comenius Strasse). W 1945 roku przemianowano ją na ulicę Bolesława Chrobrego. Patronat Komeńskiego nosiło też niemieckie Gimnazjum Królewskie, które działało w latach 1882-1920.

Ex libris pastora Wilhelma Bickericha; Muzeum Okręgowe w Lesznie, nr inw. S. 104

Publikacja pastora Wilhelma Bickericha o duchowości Komeńskiego; Muzeum Okręgowe w Lesznie - biblioteka, nr inw. 331

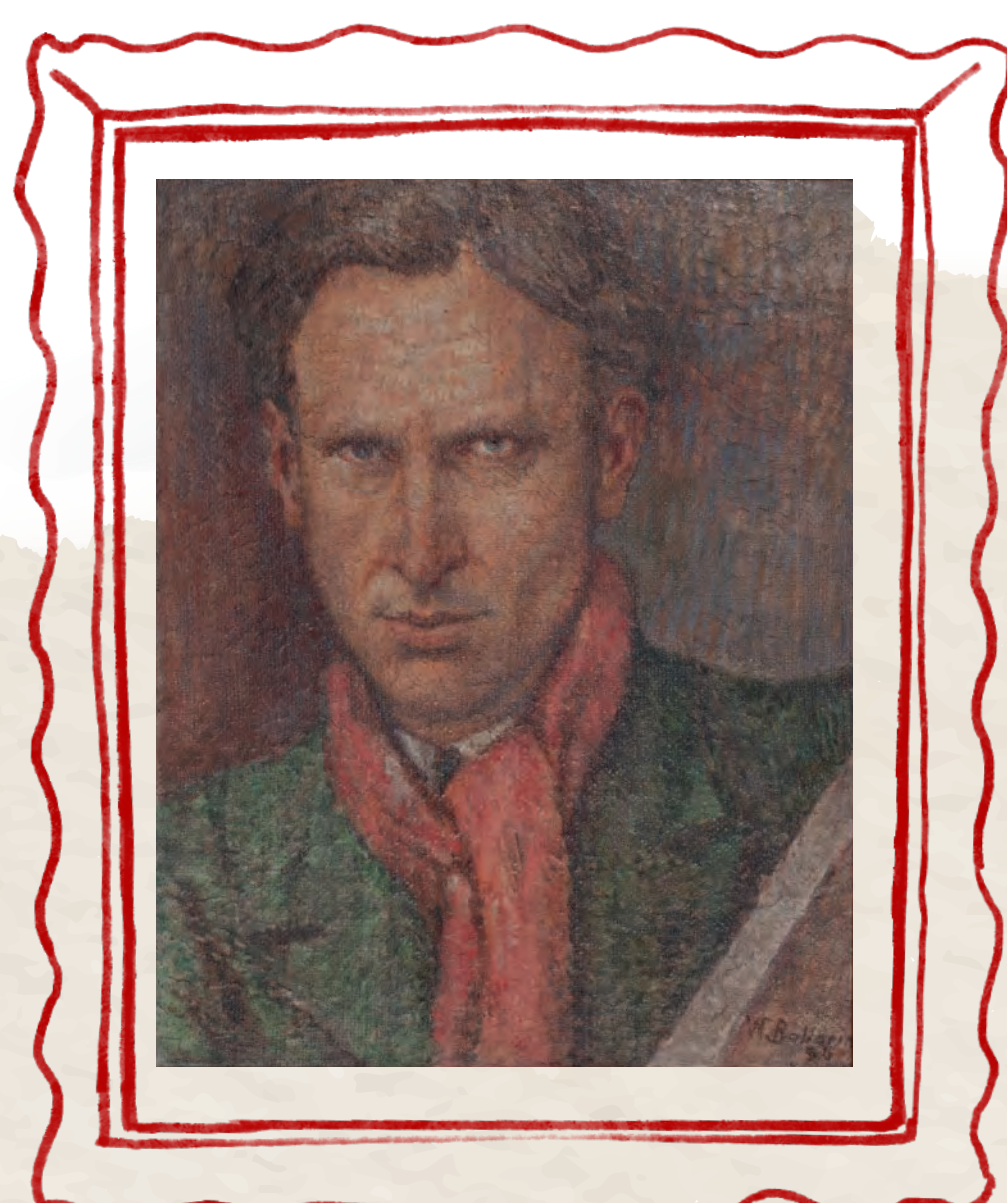
ŻYCIE W CIENIU KONFLIKTÓW

1920-1939

W 1921 roku odbył się pierwszy po odzyskaniu niepodległości przez Polskę spis powszechny. Na terenie województwa poznańskiego mieszkało wtedy **1 967 865** osób; narodowość czeską deklarowało jedynie **391** spośród nich – **0,02 %** ogółu. W tym samym roku w powiecie leszczyńskim mieszkało **40 153** Polaków, **14 170** Niemców i tylko **9** osób, które wskazały na narodowość czeską (0,02%).

Mieczysław Opatrny;
Zbiory Leszka Janusza

Autoportret Wilhelma Ballarina;
Obraz olejny na płótnie z 1936
roku; Muzeum Okręgowe
w Lesznie, nr inw. MLS 1534

Wśród mieszkańców międzywojennego Leszna, którzy mieli czeskie pochodzenie, byli między innymi: **Mieczysław Opatrny (1893-1939)** – prawnik, radny miejski, działacz bractwa kurkowego, polski żołnierz, zamordowany przez Niemców w 1939 roku w ramach akcji "Tannenberg" oraz **Wilhelm Ballarin (1894-1978)** – artysta malarz, nauczyciel rysunku w gimnazjum.

Od 1920 do 1932 roku działało w Lesznie Klasyczne Gimnazjum Męskie imienia Jana Amosa Komeńskiego. Znajdowało się w budynku po Gimnazjum Królewskim przy obecnym Placu Tadeusza Kościuszki.

Gmach Gimnazjum
przy Plac Kościuszki;
Muzeum Okręgowe
w Lesznie,
nr inw. MLH 4596

Marian Dzidek, fotografia,
po 1921 r.; Muzeum Okręgowe
w Lesznie, nr inw. MLFa 104

Okres międzywojenny był czasem trudnych relacji polsko-czechosłowackich. Po I wojnie światowej rozpadły się mocarstwa: Niemcy, Austro-Węgry i Rosja. Na ich gruzach powstały niepodległe państwa. Były wśród nich Polska i Czechosłowacja, pomiędzy którymi **trwał konflikt o przebieg granicy**. Na tym tle dochodziło do krwawych starć.

W styczniu 1919 roku Czechosłowacja zaanektowała Śląsk Cieszyński i jego część włączyła do swego państwa. Jesienią 1938 roku wojsko polskie wkroczyło na teren czechosłowackiego Zaolzia, gdzie mieszkali liczni Polacy i ponownie włączyło ten obszar w granice Polski. Te wydarzenia na długo naznaczyły charakter wzajemnych stosunków.

W akcji zbrojnej w 1938 roku uczestniczyły oddziały 17 pułku ułanów z Leszna. W trakcie defilady w Cieszynie ciężkiemu wypadkowi uległ kapelmistrz tej formacji, porucznik **Marian Dzidek**. W wyniku doznanych obrażeń zmarł. O wydarzeniach na Zaolziu na bieżąco informowała lokalna prasa, zwłaszcza „Głos Leszczyński”.

WYMUSZONA STABILIZACJA

1945-1952

W powojennej Polsce relacje polsko-czeskie również pozostawały trudne, a sytuacja między obydwojoma krajami napięta. Było to wynikiem wydarzeń z lat 1919-1938 i powojennych roszczeń terytorialnych Czechosłowacji, która rościła sobie prawa do kilku powiatów w polskiej części Kotliny Kłodzkiej. Z tych powodów Polska i Czechosłowacja w 1945 rok **stały na progu wojny**.

Konflikt został wygaszony decyzją **Józefa Stalina**. Miała ona podłoże polityczne. Odtąd budowano poprawniejsze stosunki w oparciu o działalność kulturalną i sport, a patronowała im wspólna ideologia komunistyczna, która powodowała, że relacje nawiązywały partie komunistyczne w obydwu krajach. Miastem partnerskim Leszna stało się Brno.

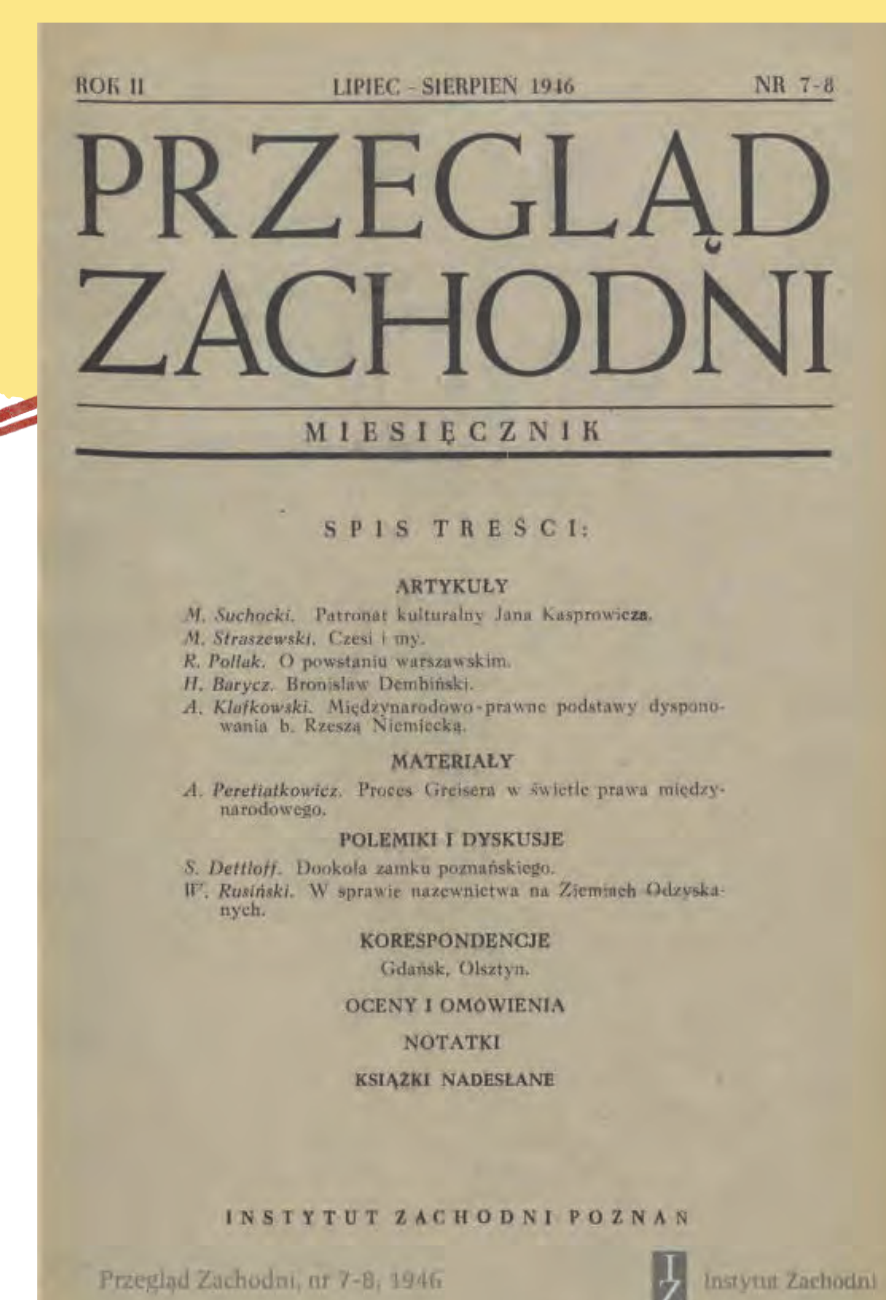
Afisz zapraszający na mecz pomiędzy CAFC Praga i KKS Leszno 8 sierpnia 1946 roku; Biblioteka Narodowa w Warszawie, sygn. DZS XVIII 2, domena publiczna

Jednym z ważniejszych wydarzeń sportowych powojennego Leszna był międzynarodowy mecz piłki nożnej, który rozegrano pomiędzy czeską reprezentacją z Pragi a Kolejowym Klubem Sportowym z Leszna. Odbył się on w czwartek **8 sierpnia 1946 roku** na boisku przedwojennego kompleksu sportowego Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” przy szosie do Strzyżewic.

W latach 1945–1953 na zamku w Osiecznej funkcjonowała filia Instytutu Zachodniego z Poznania. W zaciśniętych murach i kojącym otoczeniu przyrody prowadzono badania czechoznawcze, organizowano konferencje, w których uczestniczyli badacze z Polski, Czechosłowacji i innych krajów. Wyniki tych prac publikowano na łamach „Przeglądu Zachodniego” – czasopisma naukowego wydawanego przez Instytut Zachodni.

Horst Mehl, Zamek w Osiecznej, pocztówka, po 1939; Muzeum Okręgowe w Lesznie, nr inw. MLH 4765

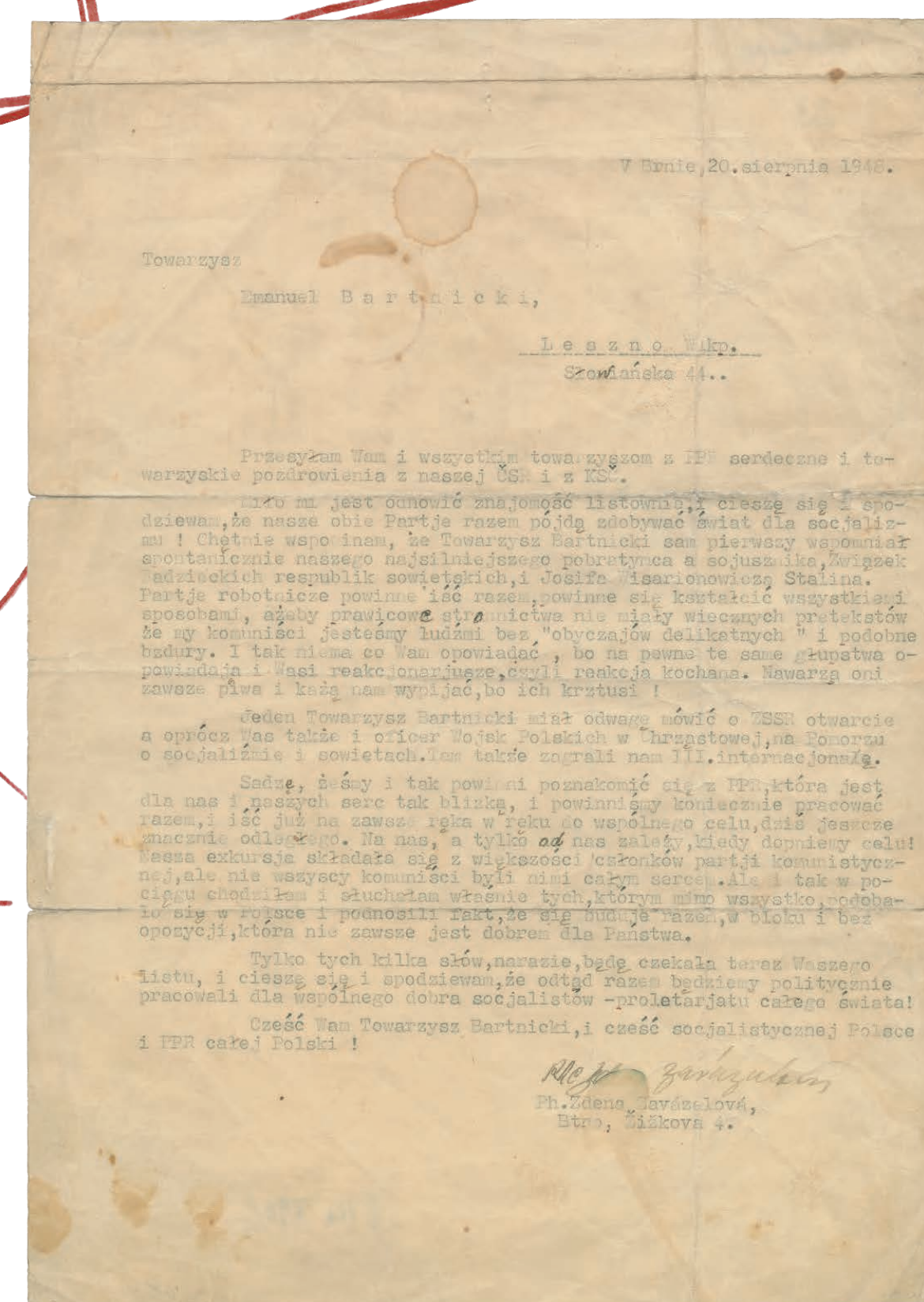
Okładka czasopisma „Przegląd Zachodni” 1946, nr 7-8; Domena publiczna

Goście czescy w Lesznie

Winieta tytułowa artykułu o pobycie gości z Czechosłowacji w Lesznie; „Głos Wielkopolski” 1947, nr 247 z 8 września, s. 4; Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa, domena publiczna

We wrześniu 1947 roku – w roku 400-lecia uzyskania praw miejskich przez Leszno – miasto gościło delegację czechosłowackich dziennikarzy i byłych więźniów niemieckich obozów koncentracyjnych. Podczas pobytu zwiedzili Leszno i Rydzynę oraz odbywającą się w mieście Regionalną Wystawę Rolno-Przemysłową, będącą jednym z najważniejszych wydarzeń obchodów Dni Leszna w 1947 roku. Wtedy też Miejska Rada Narodowa Leszna ustanowiła w mieście Plac Komeńskiego, przy którym postawiono pomnik Comeniusa.

List Zdany Zavázalovej z Komunistycznej Partii Czechosłowacji w Brnie do Emanuela Bartnickiego z Polskiej Partii Robotniczej w Lesznie; Brno 20 sierpnia 1948 roku; Muzeum Okręgowe w Lesznie, nr inw. MLPHa 390

WOKÓŁ KOMEŃSKIEGO

1952-1989

W latach 70. i 80. XX wieku zintensyfikowano wzajemną współpracę kulturalną i naukową. Jej efektem były między innymi konferencje naukowe i sympozja poświęcone braciom czeskim i Komeńskiemu organizowane z inicjatywy Leszczyńskiego Towarzystwa Kulturalnego.

Towarzyszyły im wydarzenia kulturalne oraz zwiedzanie miasta; każdorazowo zapraszano do udziału gości z Czechosłowacji. Szczególną rolę w pielęgnowaniu polsko-czeskich relacji odegrał **dr Alojzy Konior (1925–2020)** – organizator większości przedsięwzięć wydawniczych oraz konferencji naukowych.

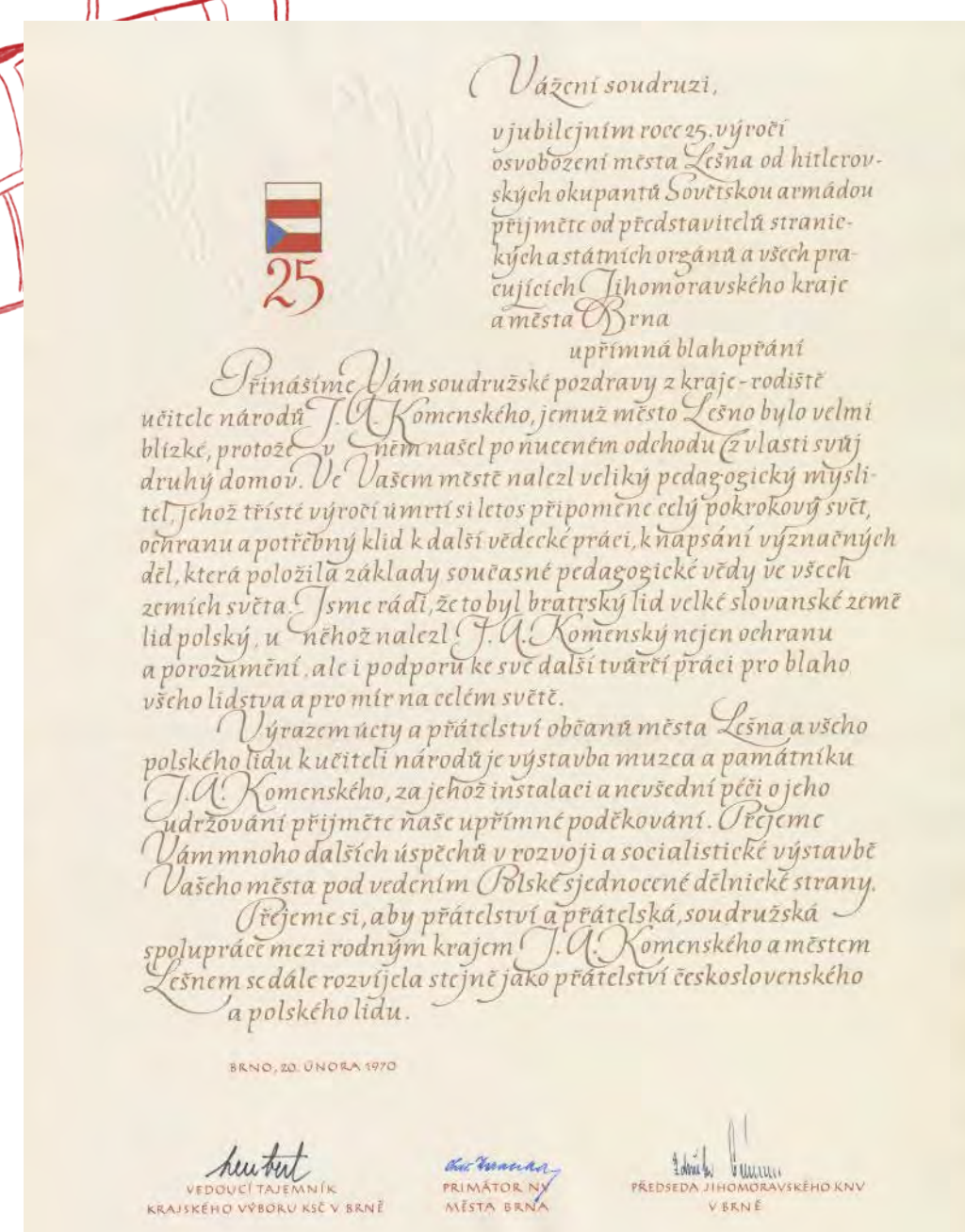
Zdjęcia z inauguracji Dni Komeńskiego odbywających się w Lesznie; listopad 1970; Archiwum Państwowe w Lesznie, Leszczyńskie Towarzystwo Kulturalne, sygn. 45

Delegacja z Czechosłowacji przed pomnikiem Komeńskiego; lata 80. XX wieku; fotografia; Muzeum Okręgowe w Lesznie, nr inw. MLFa 3485

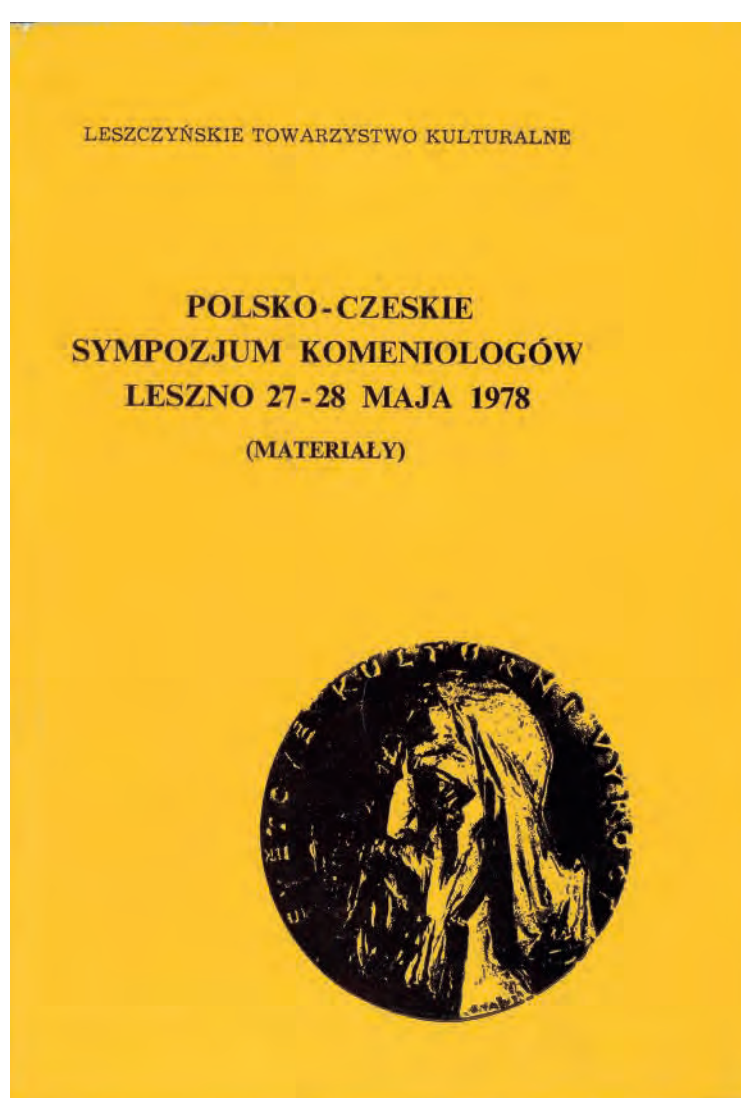
Dr Alojzy Konior; Zbiory prywatne dr Kamili Szymańskiej, fot. K. Szymańska

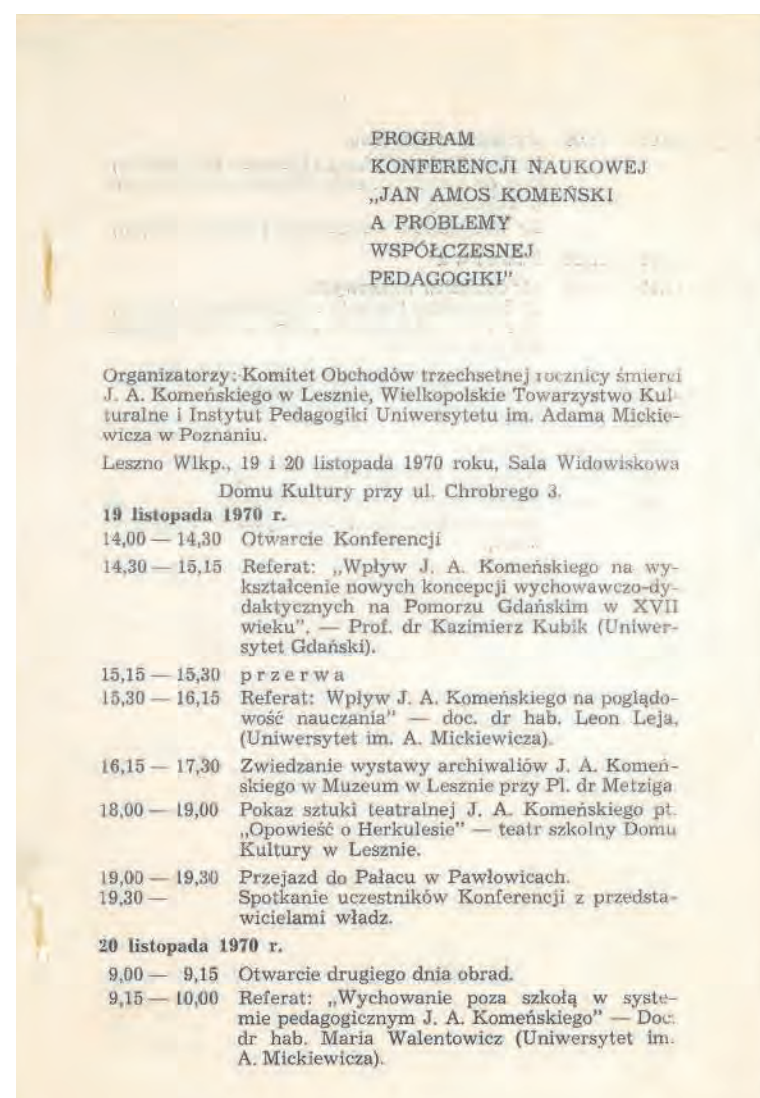
Dyplom władz Brna przesłany w 1970 roku do władz Leszna z okazji 25. rocznicy wyzwolenia miasta spod okupacji niemieckiej; Muzeum Okręgowe w Lesznie, nr inw. MLPHa 2400

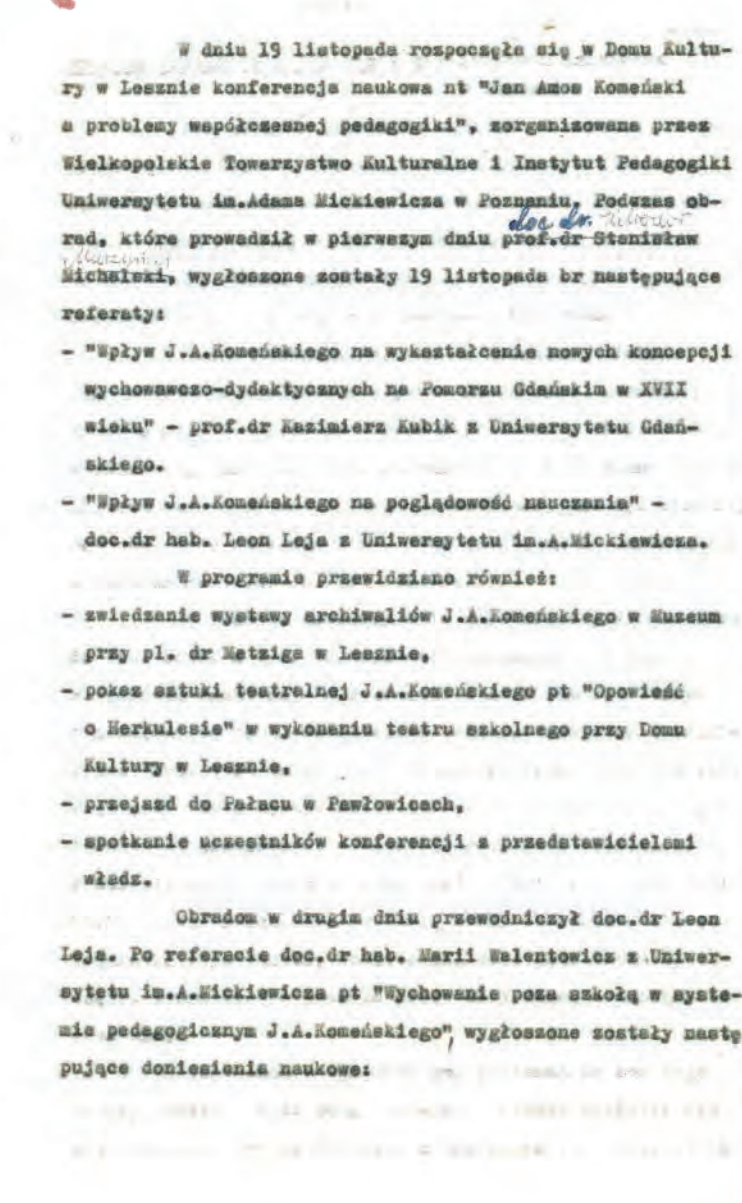
Plakietka wydana z okazji Polsko-czeskiego sympozjum komeńologów w Lesznie w 1978 roku; Muzeum Okręgowe w Lesznie, nr inw. MLPHa 1719

Okładka druku sympozjum komeńologów w Lesznie w 1978 roku; Muzeum Okręgowe w Lesznie - archiwum, nr inw. 501/2

Program konferencji naukowej 19-20 listopada 1970; Muzeum Okręgowe w Lesznie - biblioteka, nr inw. 1991

DEKADY OFICJALNEJ PRZYJAŹNI 1952-1989

Zwornikiem relacji pomiędzy Leszнем a Czechosłowacją w okresie PRL była kultura i wspólne elementy historii. Były nimi dzieje Jednoty braci czeskich i osoba Jana Amosa Komeńskiego. Od początku lat 60. do lat 70. XX wieku wystawiano w Lesznie sztuki teatralne, które nawiązywały do myśli pedagogicznej i twórczości Komeńskiego.

Jedną z nich była *Gra o Diogenesie* autorstwa Comeniusa. Wystawiono ją w 1963 roku, a tematyka sztuki nawiązywała do historii ateńskiego filozofa, Diogenesa, który gardził dobrami materialnymi i szukał prawdziwej mądrości. Z tych powodów mieszkał w beczce, a po ulicach Aten chodził z zapaloną świeczką, poszukując ludzi mądrych.

Zdjęcia ze spektaklu *Gra o Diogenesie*, 1963; Muzeum Okręgowe w Lesznie, nr inw. MLFa 87
W roli Diogenesa wystąpił Stanisław Skrzypczak

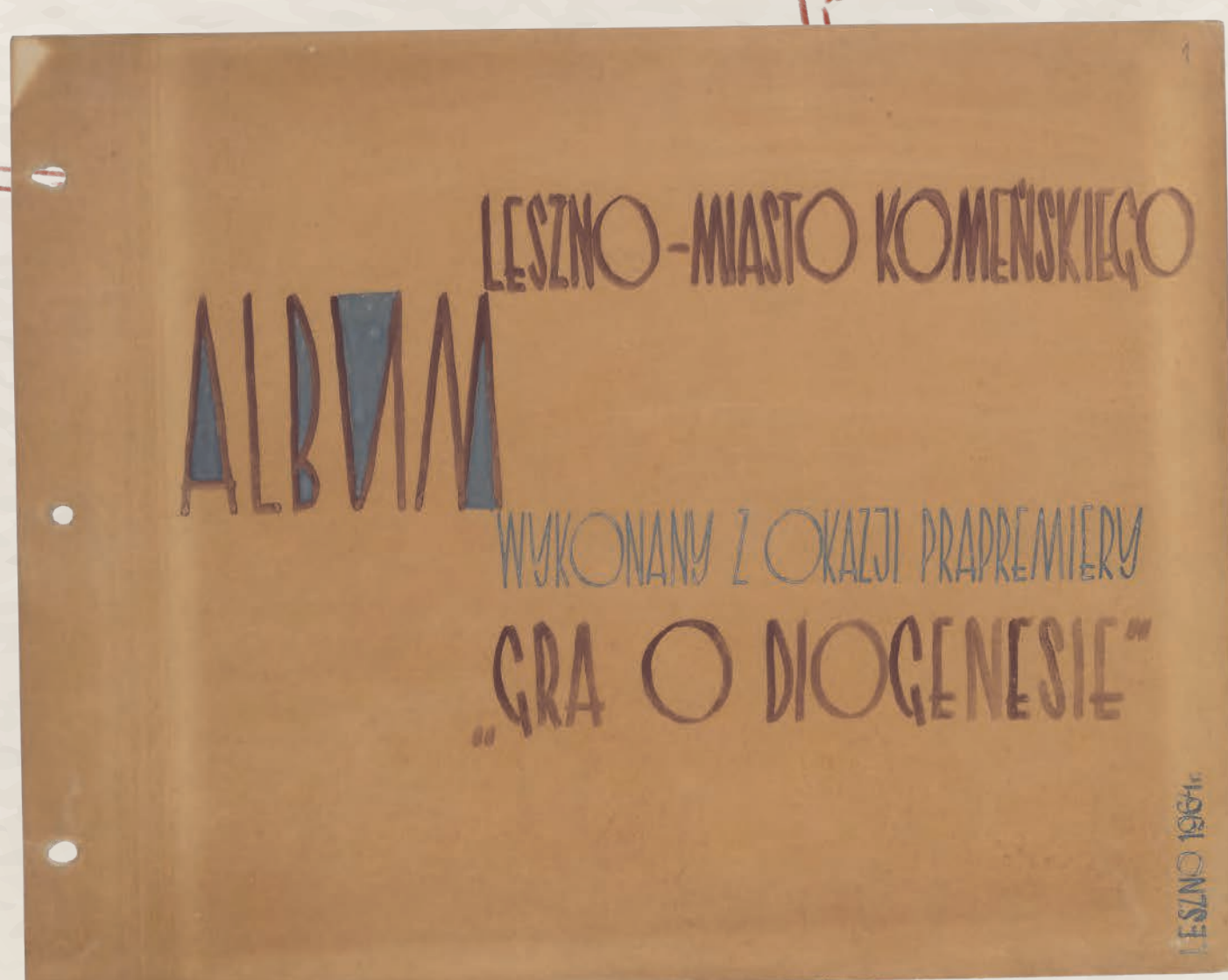

Druk programu sztuki teatralnej *Opowieść o Herkulesie*; Muzeum Okręgowe w Lesznie - archiwum, nr inw. 4969

W listopadzie 1970 roku zorganizowano w Lesznie **Dni Komeńskiego**. Wydarzeniu nadano międzynarodową rangę – do miasta przybyła delegacja z Czechosłowacji. Uroczyste otwarcie obchodów miało miejsce na Placu Komeńskiego przed jego pomnikiem. Goście zwiedzili miejsca związane z dziejami braci czeskich i Komeńskiego.

Płaszczyzną współpracy kulturalnej zawsze było wspólne dziedzictwo historyczne oraz współczesne wydarzenia. Jednym z nich było nadanie Zespołowi Szkół Ekonomicznych w Lesznie imienia Jana Amosa Komeńskiego. Uroczystość odbyła się **15 kwietnia 1972 roku**. Wziął w niej udział ambasador Czechosłowacji oraz delegacja z gimnazjum imienia Komeńskiego w Uherskim Brodnie.

Album fotograficzny: Leszno – miasto Komeńskiego, 1964; Archiwum Państwowe w Lesznie, Dom Kultury w Lesznie, sygn. 104

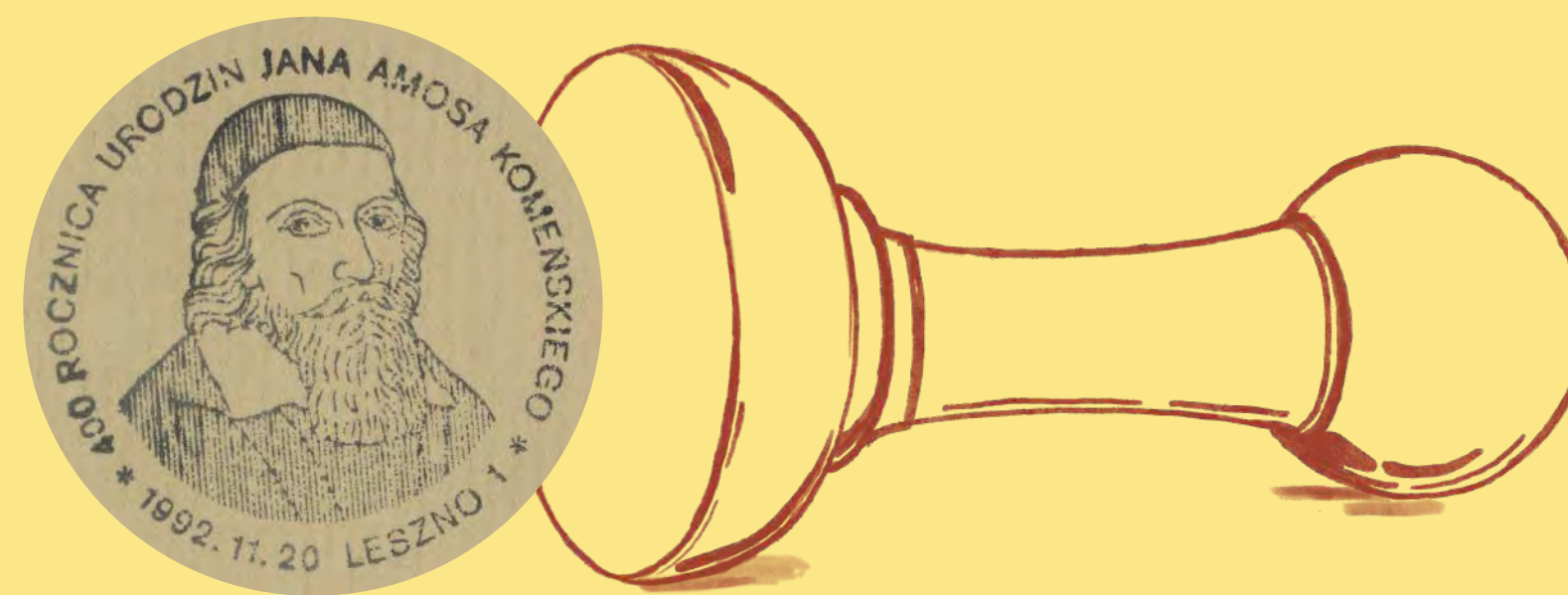

Wizyta ambasadora Czechosłowacji Oskara Jelena w Lesznie w 1964 roku; Album fotograficzny: Leszno – miasto Komeńskiego, 1964; fotografia; Archiwum Państwowe w Lesznie, Dom Kultury w Lesznie, sygn. 104

Sala Komeńskiego. Otwarcie Muzeum w Lesznie w 1963 roku; Muzeum Okręgowe w Lesznie, nr inw. MLFa 2154

Po 1989 roku

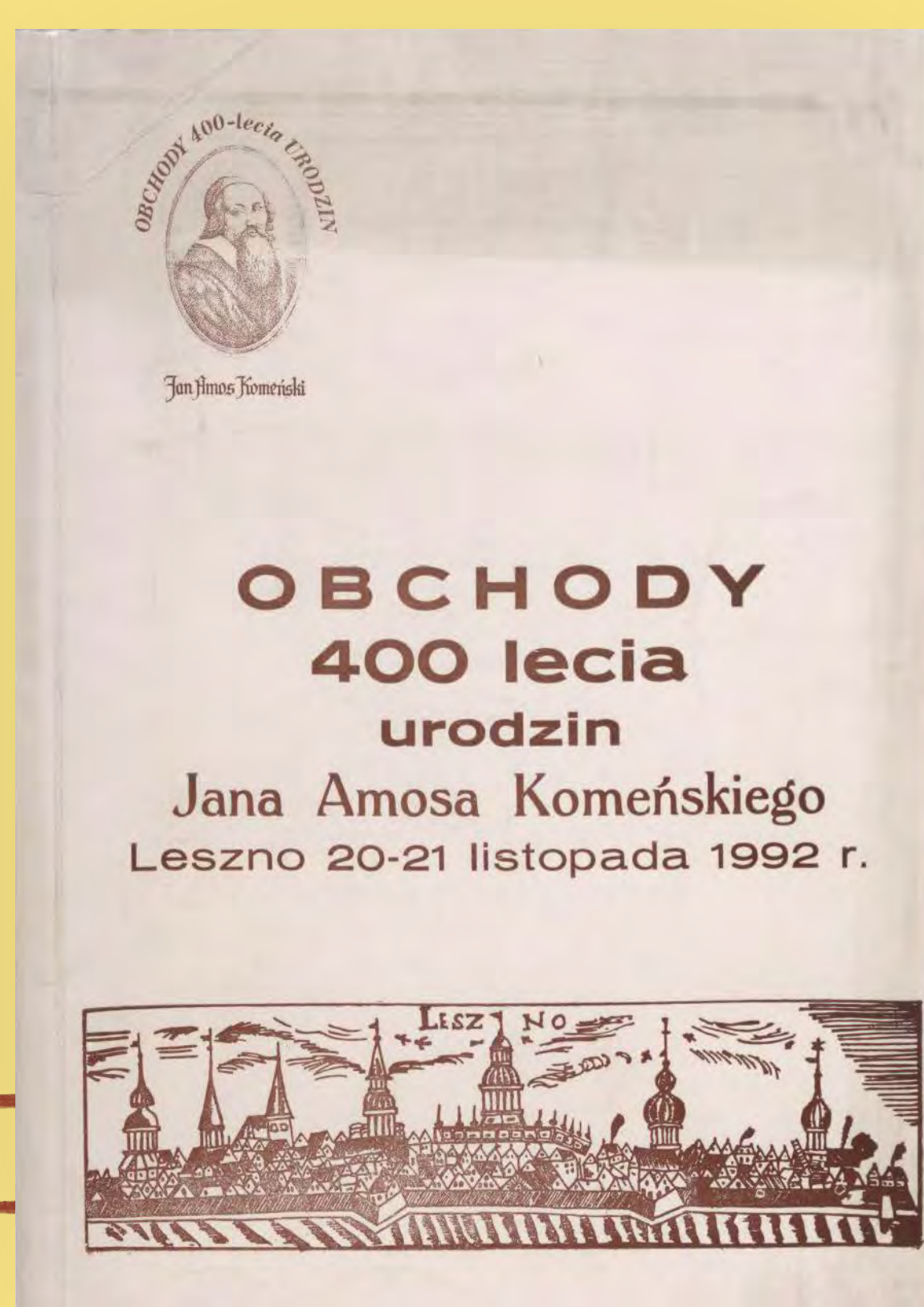

Odcisk okolicznościowego datownika towarzyszącego obchodom w 1992 roku; Zbiory Stowarzyszenia Filatelistów w Lesznie

Zmiany polityczne w **1989 roku** wpłynęły na kształt dotychczasowych relacji polsko-czeskich. Straciły one polityczny i propagandowy charakter, typowy dla czasów komunizmu. Osią wzajemnych kontaktów niezmiennie pozostawała jednak osoba Komeńskiego i dziedzictwo braci czeskich.

W listopadzie **1992 roku** obchodzono rocznicę **400-lecia** urodzin pedagoga. Z tej okazji zorganizowano w Lesznie wiele ważnych przedsięwzięć, na które zaproszono gości z Czech.

Dla badaczy historii odbyła się sesja naukowa, miłośnicy sportu mogli wziąć udział w biegu ulicami Leszna, zorganizowanymi przez Leszczyński Klub Orienteeringu. Poczta Polska wydała kartę pocztową z okolicznościowym datownikiem. W wydarzeniu udział wzięli zarówno czescy i polscy uczeni, jak i przedstawiciele władz. W ramach czeskiej delegacji przybyła **Markéta Fialková** – pierwsza niekomunistyczna ambasador Czechosłowacji, a później Republiki Czeskiej w Polsce, która pełniła ten urząd w latach **1990–1994**.

Druki dokumentujące obchody w 1992 roku i konferencję naukową w 1993 roku. Archiwum Państwowe w Lesznie, Leszczyńskie Towarzystwo Kulturalne, sygn. 114, 154.

Pomnik Jana Amosa Komeńskiego z 1898 roku na Placu Komeńskiego; aut. A. Reichel; Muzeum Okręgowe w Lesznie, fot. P. Prac

Rzeźba Komeńskiego przed Akademią Nauk Stosowanych w Lesznie; aut. I. Daczka; Muzeum Okręgowe w Lesznie, Leszno 2023, fot. P. Prac

W 1993 roku zorganizowano w Lesznie międzynarodową konferencję naukową „**Bracia czescy w Wielkopolsce w XVI i XVII w.**”, w której udział wzięli znamienici badacze, np. **prof. Jolanta Dworzaczka** i **prof. Janusz Tazbir**.

Uroczyste nabożeństwo ekumeniczne w kościele św. Jana – dawnym kościele braci czeskich – odprawili wspólnie biskupi Kościoła Ewangelicko-Reformowanego w Polsce i Republice Czeskiej: **Zdzisław Tranda** i **Jiří Polma z Trutnova**.

Miejscem pamięci o Jedności niezmiennie pozostawało Muzeum Okręgowe w Lesznie. Na stałej ekspozycji prezentowano cenne dziedzictwo braci czeskich oraz dzieła Jana Amosa Komeńskiego.

Imieniem Komeńskiego nazwano w 1999 roku **Państwową Wyższą Szkołę Zawodową** – obecnie Akademię Nauk Stosowanych.

WSPÓŁCZEŚNIE WSPÓŁCZEŚNIE

Wspólne dziedzictwo – obecność braci czeskich i Jana Aмоса Komeńskiego w Lesznie – stanowi niewyczerpane źródło współpracy pomiędzy Muzeum Okręgowym w Lesznie i czeskimi muzeami. Przejawia się ona w **wymianie wydawnictw poświęconych tej tematyce, wizytach studyjnych, udziale w konferencjach naukowych oraz wspólnych przedsięwzięciach**. Szczególne więzi łączą Muzeum Okręgowe z Narodowym Muzeum Pedagogicznym i Biblioteką J.A. Komeńskiego w Pradze.

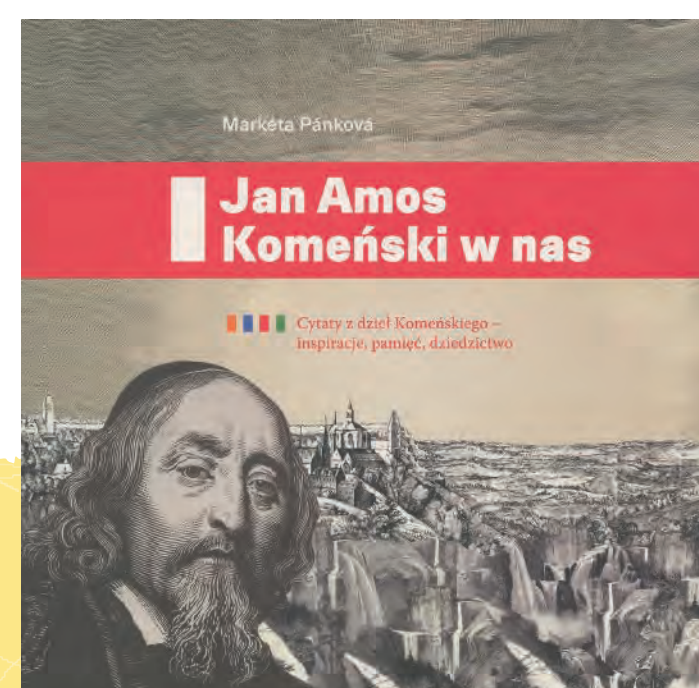
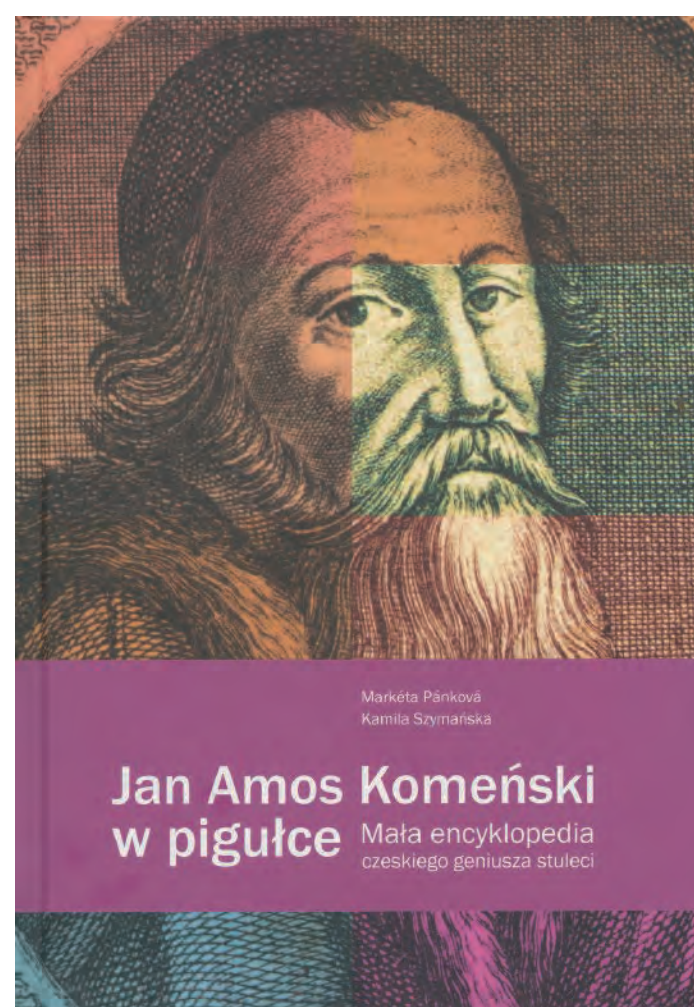
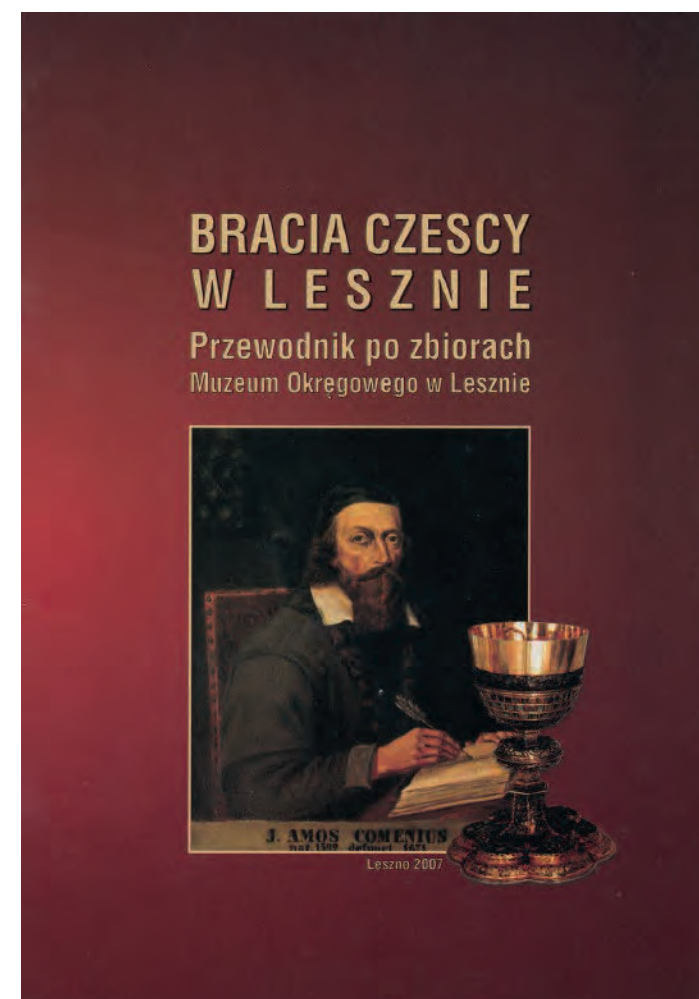
Corocznie w Akademii Nauk Stosowanych w Lesznie obchodzone są **dni patrona – Jana Aмоса Komeńskiego**.

W 2023 r. można było wysłuchać prelekcji naukowców, którzy przybyli z Polski i z zagranicy. Byli wśród nich dr Kamila Szymańska z Muzeum Okręgowego w Lesznie, prof. Lusine Fljyan z Northern University w Armenii i prof. George Berulava z Sokhumi State University w Gruzji.

Atrakcją był także Bieg akademicki im. Komeńskiego.

W ramach programu praktyk studenckich Erasmus Uczelnia współpracuje z Uniwersytetem Technicznym w Libercu.

W 2023 r. odbyła się również polsko-czeska konferencja naukowa, której współorganizatorem było Muzeum Okręgowe w Lesznie.

Morawski folklor był w 2011 roku tematem etnograficznej wystawy w Muzeum w Lesznie: **Od wiosny do zimy. Morawski folklor. Fotografie Pavla Popelki z Uherskiego Brodu**.

Cenne dziedzictwo braci czeskich prezentowane było na wystawach w Pradze: **Historyczne portrety J.A. Komeńskiego i jego współczesnych** w Narodowym Pedagogicznym Muzeum i Bibliotece J.A. Komeńskiego w Pradze (2019) i **Comenius (1592–1670). Między rozumem a szaleństwem. Jan Amos Komeński i jego epoka na praskim zamku** (2020-2021).

W Lesznie swe prace inspirowane książką Komeńskiego **Labirynt świata i raj serca** zaprezentował czeski artysta Miroslav Huptych w 2018 roku. Rezultatem współpracy są także wydawnictwa: **Jan Amos Komeński w nas** (2018) i **Encyklopedia Jan Amos Komeński w pigułce** (2022).

